

Handout til foredraget

«Fra agora til Internett – om retorikk i bilde- og mediesamfunnet»

av Jens E. Kjeldsen, Informasjons- og medievitenskap, UiB
jens.kjeldsen@infomedia.uib.no

Kjære lærer,

takk for at jeg fikk snakke for dere på konferansen *Norskfaget i endring* (24/9-2013) hvor jeg beskrev den retoriske bevegelsen fra den flammende talekunsten til den elektroniske samtalen – og fra den elektroniske samtalen til den digitaliserte fragmenteringen i vår tid. Hovedpoenget var å vise hvordan nye medier bidrar til endringer i retorisk kultur og uttrykk, og å gjøre oppmerksom på de retoriske muligheter og begrensninger forskjellige medier og uttrykksformer gir.

Flere av de eksemplene jeg benyttet har jeg også brukt i min egen undervisning. De er pedagogisk utvalgt for å fungere som kroer i hukommelsen hvorpå studentene kan henge opp generelle tendenser og perioder i den moderne retorikkhistorien.

Siv Jensens "Morna, Jens" illustrerer tydelig hvordan fjernsynsmediet (og dataskjermen) virker begrensende på hva du i våre dager kan si og hvordan du kan uttrykke det. Martin Tranmæl og Adolf Hitler tilhører den gamle talerstilen, mens Einar Gerhardsen og F.D. Roosevelt personifiserer radiostilen og Ronald Reagan fjernsyns-stilen. Hver enkelt av disse personene og andre eksempler jeg ga, representerer både en bestemt periode (før kringkastingen, radiotiden, fjernsynstiden og Internettets tid) og overgangsfaser hvor endringer i mediedominans og retorisk stil er underveis.

Dette er gode grunner til at vi underviser i slik medieretorisk utvikling. For det første må våre elever forstå at retorisk kommunikasjon ikke bare er taler av Cicero eller tekster av reklamebyråer. Retorikk er overalt i alle medier. For det andre bør vi gi våre elever historisk kunnskap om retorikkens utvikling. Hvis de forstår tidligere former for retorikk får de nemlig bedre forståelse for retorikken i våre dages medier. For det tredje bør vi gi våre elever evnen til å analysere medieretorikk og avdekke retoriske effekter og virkemidler. For det gjør dem ikke alene bedre til å vurdere andres retorikk, men også til å skape bedre retorikk selv.

I foredraget mitt berørte jeg bare en liten del av retorikken og av medieretorikk i vår tid. Hvis du er interessert i å lese mer om det jeg snakket om – og i å lese noe som går ut over det jeg sa – så kan du gjerne gå til Retorikkbloggen (<http://voxpública.no/seksjon/allmenningen/retorikkbloggen/>). Her har jeg blant annet skrevet om Online-retorikk, The Siv-scream, Retorikk og muntlig fremføring i skolen, nyttårstaler, taleskriving og mye annet. Bare gå til Retorikkbloggen og søk i søkefeltet eller scroll nedover for å se nærmere på innleggene på bloggen.

Du kan også lese mer i to av mine bokutgivelser, nemlig *Retorikk i vår tid* og *Hva er retorikk*

Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori (Oslo: Spartacus, 2006). Boken er en innføring i retorisk teori, men jeg har brukt eksempler fra norsk offentlighet og populærkultur for å presentere og aktualisere de mest sentrale perspektiver og teorier på retorisk kommunikasjon, slik at fremstillingen blir levende og nærværende.

Hva er retorikk (Oslo: Universitetsforlaget, 2014) Denne boken kommer i begynnelsen av 2014. Den er en del av universitetsforlagets «Hva er»-serie og gir en kortfattet beskrivelse av retorikk som praksis, historie, menneskesyn, samfunnsdannelse, fag samt makt og avmakt. Siste del i kapitlet om historie heter «Online» og beskriver hvordan Internett forandrer retorikken.

Gode beskrivelser av utviklingen av den nye retoriske talestil etter kringkastingens fremkomst får du hos følgende forfattere:

Johansen, Anders. 2002. **Talerens troverdighet. Tekniske og kulturelle betingelser for politisk retorikk**. Oslo: Universitetsforlaget. En av Norges mest stilsikre skribenter forklarer levende hvordan utviklingen av talekunsten henger sammen med endringer i teknologi og kultur.

Jamieson, Katheleen Hall. 1988. **Eloquence in an Electronic Age. The Transformation of Political Speechmaking**. Oxford: Oxford University Press. Det er imidlertid noen år siden denne kom ut. Men Jamiesons bok er fremdeles klassikeren i beskrivelsen av kringkastingens påvirkning av (den politiske) talekunsten.

I boken **Rhetoric in popular culture** (California: SAGE, 2006) beskriver Barry Brummett bevegelsen fra den tradisjonelle retorikken som en verbal, redegjørende, avgrenset og hierarkisk til en form for kommunikasjon som i høyere grad er multi-mediert, uten klar avsender og intensjon, samt mosaistisk og intertekstuell.

Og så en ting til: Ved **Retorikkprogrammet på Universitetet i Bergen** er vi interessert i å fortelle elever ved videregående skoler hvordan det er å studere retorikk ved UiB. Ta gjerne kontakt med meg på jens.kjeldsen@infomedia.uib.no) hvis du har studenter i videregående som er interessert i et besøk av en underviser eller en student som kan fortelle om retorikkstudiet. Kanskje vi kan organisere noe.

Med vennlig hilsen
Jens E. Kjeldsen